

Omertá, cadervi eccelenti och en rejäl dos korruption

En fallstudie av Maffian i södra Italien och dess påverkan på
demokratin

Martin Larsson
Henrik Roslund

Abstract

Maffian – ett sedan många år tillbaka djuprotat och inflytelserikt brottssyndikat i Italien – har under årens lopp spridit skräck bland allmänheten. Genom att mörda statliga representanter såsom åklagare, domare och poliser samt muta politiker och tjänstemän, har Maffian placerat sig högt upp i den italienska samhällshierarkin. Maffian ser sig idag som ett fullfjädrat alternativ till den statliga makten.

Vi har gjort en fallstudie över Maffian i södra Italien i syfte att belysa hur denna kriminella organisation och dess allierade har påverkat demokratin och det sociala kapitalet i landet. Genom teorier om att Italiens maffiarelaterade verksamhet leder till fördärv av demokratin, har vi kommit fram till att ett flertal demokratiska principer och instanser såsom exempelvis *majoritetsprincipen* och rättssystemet har tagit skada och urholkats. Våra resultat visar även att det sociala kapitalet i Italiens södra regioner är betydligt lägre än i resterande landet där maffians verksamhet inte är lika utbredd.

Nyckelord: Maffia, korruption, demokrati, rättssystemet, Italien

Innehållsförteckning

1	INLEDNING.....	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Teori.....	2
1.3	Metod och material	3
1.4	Begreppsdefinition.....	4
1.4.1	Maffia	4
1.4.2	Korruption	5
1.4.3	Socialt kapital	6
1.4.4	Demokrati	6
1.5	Disposition och avgränsning	7
2	BAKGRUND	8
2.1	Maffians uppkomst	8
2.2	Maffians släktingar	10
3	ANALYS	11
3.1	Korruption och den italienska politiska kulturen	11
3.1.1	Maffian som politisk organisation	12
3.1.2	Kristdemokraterna – Maffians hantlangare	13
3.1.3	”Clean hands investigation” och 90-talets korruptionsskandaler	14
3.1.4	Berlusconis påstådda delaktighet inom maffiarörelsen	15
3.2	Kriget mot staten och rättssystemet.....	17
3.2.1	Mord	17
3.2.2	Mordet på Giovanni Falcone	18
3.2.3	Mordet på Pio La Torre	18
3.2.4	Mordet på Salvo Lima	19
3.2.5	Cadervi Eccellenti.....	19
3.2.6	Problem sprunget ur den sicilianska kulturen – omertá	20
3.2.7	Urholkat rättssystem som resultat av maffians verksamhet	21
4	SLUTDISKUSSION.....	22
4.1	Politiken och den överväldigande korruptionen.....	22
4.2	Angreppet på rättssystemet.....	24
4.2.1	Statens svar på angreppen – och problem till följd av dessa	24
4.3	Italien och det sociala kapitalet	25

5	Referenser	27
6	Bilagor	31
6.1	Geografisk karta över italiens samtliga regioner	31

1 INLEDNING

“*Mafia* is neither a sect nor an association, it has no regulations or statutes. The *Mafioso* is not a thief or a criminal... *Mafia* is the awareness of one’s own being, an exaggerated notion of one’s own individual strength... The *Mafioso* is someone who always wants to give and receive respect. If someone offends him, he does not turn to the law”.

Definition av maffian 1889
(Dickie 2004 s. 90).

1.1 Syfte och frågeställning

I denna uppsats undersöks italienska maffian i landets södra regioner, där korruption och våldsutövning av den organiserade brottsligheten tillhör vardagen. Maffian särskiljer sig främst från andra former av organiserad brottslighet då den är involverad i politiken. Utifrån dess politiska inblandning ämnar vi undersöka maffians inverkan på demokratin. Många regimkritiker i och utanför Italien hävdar idag att den nuvarande premiärministern i landet, Silvio Berlusconi, har nära band med maffian och ett förflutet inom dess verksamhet, och detta gör att vårt valda ämne är ytterst aktuellt. Med ett flertal korruptionsskandaler i Italien under 1990-talet mellan politiker, tjänstemän och Maffian finns det en god analytisk grund att utgå ifrån gällande hur demokratin har påverkats.

I grund och botten vill vi undersöka hur maffian påverkar demokratin i landets södra regioner, exempelvis i Sicilien och Palermo. Maffian är mest utbredd i dessa delar av Italien och har även sitt ursprung därifrån. Utifrån den kunskap vi besitter inom området utgår vi från tesen att maffians verksamhet och nära koppling till södra Italiens politiska sfär påverkar landet i negativ bemärkelse. Med en historia fylld av muthärvor och korruption bakom sig, indikerar det mesta på att Italiens demokrati är försvagad och kan ligga i farozonen för nedbrytning. Den frågeställning vi kommer arbeta med att besvara lyder: *Hur påverkar maffian i södra Italien demokratin?*

1.2 Teori

Vi har i detta arbete valt att illuminera och besvara vår vetenskapliga frågeställning utifrån teorin att organiserad brottslighet och – i synnerhet – den syditalienska Maffian och de människor som är inblandade i deras organisatoriska verksamhet (allt från politiker till andra statliga representanter), påverkar demokratin i negativ bemärkelse. Detta involverar maffians inflytande över den politiska sfären och dess representanter, hur man via mutor, hot och andra brottsliga förfaranden får sin vilja igenom vilket resulterar i negativa konsekvenser för grundläggande delar av demokratin, partiväsendet och – en central instans inom demokratin - rättssystemet. Det finns kända demokratiteorier, starkt uttalade av tänkare som exempelvis Machiavelli och Hobbes, vilka hävdar att staten bör besitta ett monopol över legitim användning av fysiskt våld inom ett givet territorium och att privata aktörer inte får inskränka på detta (Gambetta 1993 s. 1-2). Om en sådan inskränkning förekommer ställs demokratin emot omfattande hot (Bolin i Hydén 1998 s. 144).

Som en kompletterande teori till vår demokratiska grundteori som har presenterats ovan menar vi att efterdyningarna av maffians inblandning i samhället kan leda till ett lågt socialt kapital bland den italienska befolkningen, både misstro folket emellan och emot politiker och beslutsfattare. Ses maffian som en större maktfaktor i samhället än politikerna och de statliga institutionerna själva, kan detta leda till problem med socialt kapital.

För att tydliggöra våra teoretiska resonemang vore det givande att strukturera upp arbetets grundteser genom att använda variabeltänkandet. Detta är ett utmärkt hjälpmedel för att bland annat precisera de fenomen vi är intresserade av att beskriva eller förklara. Variabeltänkandet underlättar även för oss när det gäller att planera och genomföra insamlingen av data (Esaiasson 2005 s. 46).

Gällande maffians inverkan på den syditalienska demokratin vore det klokt att utgöra Fördärv av södra Italiens demokrati som den *beroende variabeln*, medan den *oberoende variabeln* består av maffiarelaterad verksamhet.

$$X = (\text{Maffiarelaterad verksamhet}) \quad \rightarrow \quad Y = (\text{Fördärv av södra Italiens demokrati})$$

Utöver den generella demokratin påverkas även ett antal andra demokratiska faktorer inom landsregionen av maffiaverksamheten, dvs. det finns mer än en beroende variabel att sätta i fokus. En tänkbar Y-variabel är, som nämndes tidigare, *reducerat socialt kapital*. Maffians särställning i det Italienska samhället, i synnerhet i de södra regionerna, har visat sig reducera landets sociala kapital i form av att färre människor känner tillit till vare sig själva eller statens olika instanser. Detta framhävs kortfattat och koncist i Bo Rothsteins bok *Social fällor och tillitens problem* under rubriken *Den särskilda konsten att köra taxi i Palermo* (Rothstein 2003 s. 11-12). Här får man som läsare en god insyn i hur Syditaliens sociala sfär har påverkats i negativ bemärkelse efter cirka tvåhundra år av

etablerad maffia. I arbetets slutanalys kommer det sociala kapitalets innebörd och påverkan av Maffian att beskrivas mer ingående.

X= (Maffiarelaterad verksamhet) → Y= (Reducerat socialt kapital)

1.3 Metod och material

Vårt metodologiska upplägg har varit att göra en deduktiv fallstudie av teorikonsumerande karaktär där fallet står i centrum. I antologin *Metodpraktikan* pekar författarna ut motiveringen av studien som en för utomstående god måttstock för om studien är teoriprovande eller teorikonsumerande. Man menar att där fallet i sig självt är anledningen till studien, vilket instämmer med vårt arbetsupplägg, resulterar detta i en teorikonsumerande studie (Esaiasson m.fl. 2004, sid. 41). Vi deducerar en hypotes ur en teori, vilket innebär att vi logiskt härleder en hypotes som skall vara empiriskt provbar (Bjereld 2002 s. 89). Vår grundläggande hypotes för arbetet är att maffiarelaterad verksamhet leder till förfall av den syditalienska demokratin.

Vi har i vår studie varit intresserade av att undersöka den syditalienska Maffian och hur den påverkar demokratin med sina metoder som i de flesta fall hyser noll och intet respekt för statsmakten. Vårt tillvägagångssätt har varit att välja ut ett antal problemområden och belysa dessa med empiriskt material för att sedan analysera om och i så fall på vilket sätt Maffian hotar demokratin.

Då vi identifierat ett väl fungerande rättssystem och en politisk kultur fri från allvarlig korruption som viktiga faktorer för en god demokrati, har vi valt att undersöka på vilket sätt dessa faktorer påverkas av maffians verksamhet. Därigenom angriper vi vår frågeställning och försöker ge ett svar på den såsom den är ställd.

I övrigt kan sägas att vår metod snarast är kvalitativ med tanke på att arbetet utgörs av få analysenheter, och att vår metodologiska ambition är att använda oss av riklig information rörande ett fåtal analysenheter för att få fram vilka kvaliteter och egenskaper vår betraktande företeelse har (Bjereld 2002 s. 114).

Materialet vi har använt i studien har varit av tre olika former. Den första och största är fackböcker som behandlar maffian i södra Italien. Vår ambition har varit att dessa i så stor utsträckning som möjligt skulle vara vetenskapliga i sin grund, vilket vi också tycker att vi lyckats med. Totalt har ett tjugotal böcker om maffian (framför allt den sicilianska) använts för studien, dels för direkta referenser och dels för att kunna bygga en kunskapsbas i ämnet.

Den andra formen av material är vetenskapliga artiklar som vi har funnit via den internationella sökdatabasen ELIN. Även här har vår ambition varit att artiklarna skulle utgöras av vetenskapliga tidskrifter, eller från tidskrifter med auktoritet och trovärdighet inom vårt valda forskningsområde. Merparten av vår

insamlade empiri utgörs av sekundärkällor, dvs. böcker och artiklar vilka klassas som andrahandskällor. Även om en huvudregel inom källkritiken innebär att primärkällor (förstahandskällor) är mer trovärdiga än sekundärkällor (andrahandskällor) (Esaiasson m.fl. 2004 s. 309), menar vi ändå att vår empiri är trovärdig då den till störst del är skriven av högaktade yrkesmänniskor inom forskarvärlden. Ett undantag är dock en av författarna till våra böcker, Thomas Lappalainen, som är verksam som journalist i Sverige. Även om hans yrkesroll kan ge sken av att hans arbete möjligtvis brister i vetenskaplig grund, bör han emellertid ses som en författare med gott anseende då han även tituleras som mediekritiker och författare.

Den tredje materialdelen har varit böcker som behandlar den vetenskapliga processen och tillvägagångssättet. Denna empiri har legat som grund för upplägget, samt även som referens till den typen av kringtexter som tillkommer en B-uppsats, nämligen arbetets teoretiska avsnitt.

1.4 Begreppsdefinition

1.4.1 Maffia

Maffian är ett Sicilianskt fenomen, en organisation som heter Cosa Nostra, Vår sak. I vardagligt språkbruk beskrivs ordet maffia numera som vad som helst, bara det är kriminellt. Det ges en skenbild av att den kriminella världen inbegriper anbudsmaffior, byggmaffior, öststatsmaffior och så vidare som om det finnes tusentals. Inte heller har kinesiska, japanska, ryska, tjeckiska, albanska och turkiska gäng lite eller något att göra med det sicilianska originalet (Dickie 2004 s. 1). Ordet har under årens lopp förlorat sin innebörd och har idag mer eller mindre blivit synonymt med allmän brottslighet och korruption. Emellertid är maffian, som nämndes ovan, ett Sicilianskt specifikt fenomen som har litet gemensamt med andra kriminella yttringar – förutom själva brottsligheten (Webster 2003 s. 13).

Det som framför allt skiljer Maffian från så kallad ”vanlig brottslighet” är att de är hemliga, strukturerade medlemsorganisationer som parasiterar på legitima samhällsinrättningar som kommunstyrelser, länsstyrelser och på det privata näringslivet (*Ibid.*). En kort och koncis definition som framkommer inom en stor del av den skrivna litteraturen om Maffian lyder ungefär så här: *våldsbaserad privat beskyddarverksamhet i strid med det statliga våldsmonopolet* (Lappalainen 1993 s. 80). I polisrapporten ”the mafia” framställs man Maffian som ett nätverk av politiskt beskyddade utpressningsligor eller grupper av kriminella, vilka terroriserar ett lokalt samhälle, lever på utpressning och andra illegala inkomstkällor, samt kontrollerar tillgång till arbete och lokala marknader (Schneider 2003 s. 34). Organisationen utgör en form av olicensierat våld och de som deltar inom dess sfär kallas mafiosi (Blok 1974 s. 6). Palermos överåklagare

beskrev 1993, under den tid då stora korruptionsskandaler med Maffian involverad drabbade Italien, Maffian som "A state within the state, with its own territory, population and laws" (Anonym författare 1993b s. 21-24).

Maffian och Cosa Nostra har en tydlig hierarkisk struktur. Denna struktur är som en pyramid. Högst upp finns soldaterna (*soldati, uomini d'onore*) eller allmänt uttryckt "Men of honour", vilka tillhör en familj eller fraktion (*famiglia, cosca*). Familjerna varierar i storlek men beräknas generellt ha ett genomsnitt på mellan 50 upp till 200 medlemmar (Jamieson 2000 s. 5). En grupp på 10 soldater är *decina*, och är koordinerat av en *capodecina*. En familj styrs av ett valt överhuvud (*capo*) vilken väljer sitt eget ombud (*Ibid.*).

Inom den organiserade brottsligheten i södra Italien har Maffian, Cosa Nostra, släktingar. I Italien är det 'Ndrangheta i Kalabrien, Camorra i Kampanien och Sacra Corona Unita i Apulien. Det är viktigt att antyda att ovanstående brottsyndikat inte går specifikt under benämningen Maffia. Däremot är de ytterst analoga i struktur och handlingsmönster med Cosa Nostra och benämns därför i vardagligt italienskt språk som just Maffia (Harder 1990 s. 14-15). Mer empiri om maffians släktingar går att finna i kapitlet historisk bakgrund.

1.4.2 Korruption

Vårt arbete kommer att i grund och botten belysa maktförhållandet mellan Maffian och södra italiens politiker och tjänstemän, hur de lever i symbios med varandra och hur detta förhållande påverkar demokratin. Med korruption menas missbruk av förtroendeställning till egen vinning, främst genom tagande av mutor. Korruption är ett stort problem i länder där det saknas tradition av lojalitet mot uppdragsgivare. I många länder, däribland Sverige, finns det regler för i vilken utsträckning gåvor får tas emot av befattningshavare inom privat och offentlig tjänst (s. 134 i Marklund, Karin – Engström, Christer (red), *Nationalencyklopedin. Höganäs: Bra Böcker*). Styrelsen för internationellt utvecklingsamarbete (Sida) har en så kallad *Antikorruptionsregel* vilken benämner korruption som att "institutioner, organisationer, företag eller individer skaffar sig otillbörlig vinning genom sin ställning i en verksamhet och därigenom orsakar skada eller förlust". Detta inkluderar mutor och bestickning, utpressning, favorisering och nepotism, men också förskingring, svindleri, jäv och illegal finansiering av politiska partier (<http://www.sida.se>).

Litteraturen inom statsvetenskapen definierar begreppet korruption utifrån tre betraktelsesätt. Den första betraktelsen, vilken är mest vederbörlig för vårt arbete, identifierar opassande beteenden bland politiker eller tjänstemän inom den politiska och administrativa sektorn (Koetzle & Sandholtz 2000 s. 33). Det är mestadels utifrån denna betraktelse som fenomenet korruption kommer att analyseras.

1.4.3 Socialt kapital

Socialt kapital är ett samhällsvetenskapligt begrepp som förekommer i olika varianter men som vanligen betecknar de egenskaper vid sociala relationer som gör att människors samverkan grundas på tillit. En effekt av socialt kapital är att människor ömsesidigt litar på varandra och samverkar i positiv anda, vilket är till fördel för samhället och inte minst den politiska demokratin (<http://www.ne.se>).

Genom ett starkt socialt kapital kommer medborgarna att acceptera sina skyldigheter gentemot kollektivet trots frestelsen att agera fripassagerare, så länge som de litar på att andra medborgare och de politiska ledarna upprätthåller sin del av det sociala kontraktet (Rothstein 2003 s. 9). Situationen är sådan att "alla" vinner på om "alla" väljer att samarbeta och effektivt samarbete för gemensamma ändamål kan bara uppstå om man litar på att de andra också väljer att samarbeta (Rothstein 2003 s. 21). Men – om man inte litar på att "alla andra" samarbetar, är det meningslöst att själv välja att samarbeta eftersom det som skall åstadkommas kräver att åtminstone nästan alla andra också samarbetar (*Ibid.*).

1.4.4 Demokrati

Demokrati är ett brett begrepp som inkluderar ett flertal kriterier och innebörder. Utifrån den empiriska faktagrund vi har granskat gällande Maffian och organisationens samarbete med politiker och tjänstemän i södra Italien, har vi valt att operationalisera begreppet demokrati utifrån ett antal kriterier. Först och främst utgår vi i vår definition av demokrati ifrån att avsaknaden av korrupktion är ytterst central för att ett land skall vara välmående, både demokratiskt och ekonomiskt (<http://www.sida.se>). Det är viktigt att de politiska representanterna arbetar för väljarna och gagnar dessa och inte strävar efter partiernas vinning på skattebetalarnas bekostnad (Anonym författare 1992 s. 14-16).

För att demokrati skall kunna råda i ett land krävs det även att statsmakten har ett våldsmonopol. Inga privata aktörer får, utifrån vad Staffan I. Lindberg definierar som, "Agera maktcentrum", vilket innebär att privata grupper av människor i samhället (oftast av kriminellt slag) skulle samla tillräckligt mycket makt för att utgöra ett hot mot statens funktion genom att konkurrera om status som den dominerande – suveräna – politiska organisationen (Lindberg i Hydén 1998 s. 280).

En grundbult inom demokratin är att den så kallade *majoritetsprincipen* efterföljs i samhället. Denna princip är en norm för kollektivt beslutsfattande, varvid den mening som får flest röster gäller för kollektivets mening (Dahl 1999 s. 151). Det är viktigt att majoritetsprincipen följs och respekteras inom den politiska sfären och att minoriteter i form av brottssyndikat och dylikt inte genom mutor kan köpa sig till makten och få igenom sina intressen på majoritetens bekostnad.

Teresia Rindelfjäll har i sitt kapitel av antologin "Demokratisering i tredje världen" skrivit en del för uppsatsen mycket intressanta stycken. Dessa behandlar rättssamhällets roll i en demokrati och de kriterier det bör uppfylla för att kunna

ingå i vad som kan klassas som en god demokrati. Till dessa kriterier hör ett opartiskt och fritt domstolsväsende och att alla medborgare är lika inför lagen. Rindefjäll avslutar sitt kapitel med några kommentarer och däri uttrycks specifikt att "ett väl fungerande rättssamhälle" är en nödvändig faktor i en demokrati (Rindefjäll i Hydén 1998 sid. 51).

Ovanstående text bygger på demokratikriterier och teorier som har förekommit och genererat under lång tid inom samhällsvetenskapen. Eftersom begreppet demokrati är så pass brett är det ofrånkomligt att arbetet även kommer att belysa andra aspekter än de som är presenterade här. Emellertid ligger grunden i ovanstående definition av demokrati vi har verkställt.

1.5 Disposition och avgränsning

Upplägget för uppsatsen är enligt nedan. Det inledande kapitlet innehåller de forskningsteoretiska grunderna för uppsatsen: frågeställning, metod, material, teori samt begreppsdefinitioner och operationaliseringar. Här presenterar vi uppsatsens problemställning och vilka vetenskapliga områden som kommer att belysas, hur vårt tillvägagångssätt i arbetsprocessen har gått till, vilken form av material vi har använt oss av samt vilka teorier som arbetet grundar sig på. Begreppsdefinitioner och operationaliseringar är till för att vi så vetenskapligt som möjligt kan besvara vår frågeställning och samtidigt hålla hög validitet, dvs. att vi verkligen mäter det vi avser mäta (Lundquist 1993 s. 99). Detta följs av en bakgrundsbeskrivning i det andra kapitlet där vi presenterar det vi tror är nödvändigt att veta om maffian i södra Italien för att läsaren skall få en inblick i maffians organisatoriska verksamhet.

I det tredje, och mest omfattande, kapitlet tar analysen av det empiriska materialet vid. Vår analys samlas upp och kompletteras med analys inriktad specifikt på frågeställningen i det fjärde kapitlet som vi kallar slutdiskussion. Referenslistan är som sig bör i det avslutande kapitlet.

I vår avgränsning har vi valt att enbart granska maffians verksamhet där den är mest omfattande - i Italiens sydliga regioner. Även det faktum att vi enbart sätter den italienska maffian i fokus och exkluderar den generella organiserade brottsligheten som råder i landet och världen över, gör att vi hamnar på en låg abstraktionsnivå och därmed långt ner i vad som inom samhällsvetenskapen kallas *abstraktionsstegen* (Lundquist 1993 s. 64).

2 BAKGRUND

2.1 Maffians uppkomst

Man kan inte säga hur gammal maffian är eller exakt var och hur den kom till eftersom den uppstod organiskt och gradvis. Det har sagts att frågan är felställd om hur eller när maffian kom till, och att det man istället borde fråga är hur resten av Europa befriade sig från sina gamla maffialiknande grupper (Webster 2003 s. 47). En förklaring till den sicilianska maffians överlevnad anses vara att organisationen gick under jorden, anpassade sig efter tiderna och centraliserades till sist till en enhetlig para – stat – Cosa Nostra (*Ibid.*). Historiker, antropologer och kriminologer diskuterar dess specifika historiska ursprung, men de flesta är ense om att den följer traditionella beskyddar - klientmönster och att den därför svälde att statens administrativa och rättsskipande strukturer var klena, vilket i sin tur undergrävde deras auktoritet (Putnam 1996 s. 176).

Det var under de oroliga åren runt 1860 som Italiens härskande klass hörde talas om Maffian på Sicilien för första gången. Utan att ha en klar idé över vad det egentligen var, förmodade de första människorna som studerade Maffian att fenomenet måste vara arkaiskt, en rest från medeltiden, någon form av symptom av de århundraden av utländskt vanstyre som hade hållit Sicilien i ett efterblivet tillstånd (Dickie 2004 s. 24).

Maffians ursprung är dock inte fornhistoriskt. Maffians organisatoriska verksamhet började ungefär under den tid då den belägrade italienska regeringen blev medveten om dess existens (Dickie 2004 s. 25). Den äldsta referensen till maffiagrupper på Sicilien kan spåras till 1838. Detta kan beskådas i en rapport skriven av (med italiensk benämning) *Procuratore Generale del Re, Pietro Calá Ulloa*, där han beskrev maffian på följande sätt:

In many villages, there are unions or fraternities – kinds of sects – which are called *partiti*, with no political color or goal, with no meeting places, and with no other bond but that of dependency on a chief, who is a landowner in some cases, and in other a priest. A common fund serves their needs, sometimes to exonerate an official, sometimes to defend him, sometimes to protect a defendant, sometimes to charge an innocent. These form many small governments inside the government (Paolo 2003 s. 33).

Maffian och det nya Italien föddes parallellt. Den dök upp i ett område som fortfarande är dess centrala region; den utvecklades där Siciliens välstånd var koncentrerat, i den mörkgröna kustremsan, bland modernt kapitalistiskt affärliv baserat i de idylliska apelsin – och citronplantagen utanför huvudstaden Palermo (Dickie 2004 s. 25).

Fram till 1812 hade Sicilien präglats av ett feodalt styre. Adelsfamiljerna hade haft stort inflytande över beskydd och rättsskipning och, specifikt för Sicilien, fanns det en lag vid namn *mero e misto imperio* som gav adelsmannen rätt att ha egna lagar på sitt territorium (Lappalainen 1993 s. 168). För att säkra gränser och dominera områden köpte kungafamiljen och dess allierade adelsfamiljer våld av privatägda arméer, vilka ansågs vara våldsexperter. Dessa privatägda arméer dominerade det organiserade våldet i Europa under 1500 – och 1600-talen. Pengar att betala våldet med fick kungafamiljen genom de beskyddarpengar de tvingade in på sitt område. Emellertid visade det sig även här vara problematiskt att bedriva sin verksamhet på egen hand, och på sikt lät man även betala privata entreprenörer för att utgöra beskyddarverksamheten (Lappalainen 1993 s. 167). När feodalismen avskaffades på ön förlorade adelsfamiljerna mycket av sitt inflytande över beskydd och rättsskipning, vilket resulterade i ett maktvakuum. Den beskyddarverksamhet kungafamiljen och adeln hade utgjort under flera sekel, bedrevs successivt mer och mer av maffian och kom på sikt att bli den kriminella verksamhet som symboliserar organisationen (Blok 1974 s. 46).

Idag är Maffian ett av de största hoten mot demokratin i södra Italien. Efter stora korruptionsskandaler i Italien under 1990-talet har mord på politiker, domare och civila, plus alla de människor som på ett eller annat sätt kan uppfattas som ett hot mot maffians verksamhet, blivit en del av vardagen. Enbart mellan 1991 och 1995 avsattes mer än hälften av Siciliens regionala parlamentsombud på grund av deras inblandning i maffiarelaterad verksamhet (Paoli 2003 s. 205). Maffians våldsmetoder utgörs numera globalt av den organiserade brottsligheten. Utpressning – den verksamhet Maffian till stor del har gjort sig känd för – har till och med tagits efter av bland annat skolelever i Sverige, där eleverna tvingar andra ungdomar att betala påhittade skulder under hot om våld. Enligt Bertil Claesson, chef för polisens särskilda ungdomsgrupp i Göteborg, är detta en effekt av den fascination kriminella ungdomar idag känner för hur bland annat den syditalienska Maffian agerar i den undre världen (Tidningarnas telegrambyrå 28 november, 2005).

2.2 Maffians släktingar

Den ursprungliga Maffian kallas, som har nämnts tidigare, *Cosa Nostra*, vår sak. Även om forskningen inom Maffian till störst del är baserad på just Cosa Nostra och dess verksamhet, har den släktingar i Italien som de både konkurrerar och samarbetar med i den undre världen. Utöver Cosa Nostra på Sicilien verkar även 'Ndrangheta i Kalabrien, Camorra i Kampanien och Sacra Corona Unita i Apulien¹ (Paoli 2003 s. 36). Tillsammans beräknar man att dessa brottssyndikat inbegriper cirka 426 grupper med omkring 15000 medlemmar. Antalet mafiosis utgör således mindre än 0,1 % av befolkningen i regionerna Kalabrien, Kampanien och Apulien. Även om maffian i Sicilien inkluderas, utgör dessa grupper mindre än 0,5 % av den syditalienska befolkningen (Harder 1990 s. 14-15).

Den Sicilianska Maffian och dess släktingar skiljer sig på många sätt från varandra. Camorran har sitt ursprung från Spanien och namnet har därav fått innebörden ”kamp” eller ”strid”. Den är ytterst strukturerad, även mer än Cosa Nostra, bestående av 12 grupper eller familjer, vardera underordnad en boss (Sifakis 1987 s. 58). Familjerna är även inordnade i så kallade subgrupper med den italienska beteckningen *paranze*, vilka kontrolleras av en *caporegime* eller *capo*. Capon tilldelar varje medlem uppgifter för verksamheten i form av bland annat rån, beskyddarverksamhet, utpressning, kidnappning, svindelaffärer och mord (*Ibid.*).

Något annat som fundamentalt skiljer Cosa Nostra från 'Ndraghetan, Sacra Corona och Camorran är att de sistnämnda brottssyndikaten utövar, jämfört med Cosa Nostra, mer våld inom sina egna led och mindre våld utanför dem (Webster 2004 s. 14). Mord på domare, poliser och politiker är inte ovanliga inom Cosa Nostra, men sker ytterst sällan i de andra organisationerna (*Ibid.*). 'Ndraghetan och Camorran tar inte heller del av blodiga ritualer, bränner helgonbilder och dylikt vid invigningen av nya medlemmar för syndikatet, något som är obligatoriskt inom Cosa Nostra och som traditionellt har bedrivits sedan dess uppkomst (Gambetta 1993 s. 150). För mer djupgående fakta om dessa ritualer rekommenderar vi Maud Websters bok ”Maffians värld”.

---

¹ Se bifogad karta för respektive geografiskt område

3 ANALYS

3.1 Korruption och den italienska politiska kulturen

Den mest omfattande kriminella verksamheten Maffian och dess släktingar i södra Italien har livnärt sig på för att stärka sina maktpositioner under årens lopp, är korruption. Den icke statliga organisationen *Transparency International* har i sin så kallade *Corruption perceptions index* från 2005, en internationell mätning av graden korruption i 158 länder på en 10-gradig skala, där värdet 1 indikerar på hög korruption medan värdet 10 innebär en låg grad av korruption, placerat Italien på en tionde plats med korruptionsvärdet 5,0 (<http://www.transparency.org>). Detta placerar Italien med ett, i sammanhanget, lågt korruptionsindex vilket innebär att landet är ett av de mest korruptionsdrabbade länderna inom EU (Anonym författare 2001a s. 17).

Efter stora korruptionsskandaler under 1990-talet med politiker involverade i Maffians verksamhet, måste det dock medges att Italien har genomlevt en positiv demokratisk utveckling. I samma undersökning av *Transparency International* 1995 – den tid då antimaffiarörelser var som mest aktiva med att bekämpa Maffian och korruptionen (Jamieson 2000 s. 75) – blev Italien tilldelat korruptionsindex 2,29 (<http://www.transparency.org>).

Utifrån undersökningarna tyder ovanstående siffror på att Italien har, genom hårt arbete med noll tolerans gentemot Maffian, reducerat landets korruption markant. Inom loppet av tolv månader frambringades bland annat ny lagstiftning inom vitala områden såsom beskydd av vittnen och hårdare straff för pengatvätt, ett nytt fungerande juridiskt system och undersökande polisverksamhet sattes i bruk och nitton av de trettio mest efterlysta brottslingarna i Italien arresterades, inklusive de tre högst rankade Cosa Nostra bossarna (Jamieson 1998 s. 233). I tidningen *Dagens ETC* från 2001-12-07 beskriver skribenten Maffian och korruptionen i Italien som en livsstil:

Eftersom politiken och överbyggnaden är korrupt tvingas italienarna till ett slags daglig mikrokorruption. Körkort, en sjukhusplats eller bygglov skaffas med hjälp av en muta; annars blir väntetiden outhärdlig. Utlänningar, som vill ta sig fram i italiensk byråkrati måste skaffa sig en ”galloppini” – en man som mot betalning småmutar sig fram till telefonabonnemang och arbetstillstånd åt klienten. Vår bild av Italien med underbar mat och härliga viner, sandstränder, Toscana, livsglädje, konstverk och sol är också sann; men den är vid gud inte hela sanningen (Boetius, Maria- Pia, 2001).

Hur Maffian är och har varit involverad i den syditalienska politiken kommer att redovisas nedan, med bland annat förhållandet mellan mafiosis och politiker, mord av verksamma tjänstemän inom rättsväsendet och de stora korruptionsskandalerna under 1990-talet.

3.1.1 Maffian som politisk organisation

I Letizia Paolis bok *Mafia Brotherhoods* använder författaren sig av Weberiansk terminologi och beskriver Maffian som frivilliga organisationer. Dessa fungerar som sociala grupper vilka enbart gör anspråk på godvilliga medlemmar, men slutar upp och agerar som "tvingande organisationer", sociala grupper vilkas rättsliga system är tvingat med relativ framgång på den kringrännande populationen (Paoli 2003 s. 155). Utifrån denna kontext betraktas Maffiasyndikaten som "politiska organisationer" (*Ibid.*). Även i moderna dagar, i de geografiska områden där Maffian är som mest organiserad, representerar Cosa Nostra och 'Ndranghetafamiljer sig fortfarande som fullfjädrade alternativ till den statliga makten (Paoli 2003 s. 163).

Hur Maffian och dess släktingar i södra Italien bedriver sin politiska verksamhet varierar mellan de olika brottsyndikaten. Inom områden som domineras av 'Ndranghetan får ingen, inte ens de oanslutna, utgöra någon form av olaglig aktivitet utan godkännande av den lokala Maffian (Paoli 2003 s. 156). Detta tyder på att de innehar en form av våldsmonopol, något med utgångspunkt i demokratins normer enbart staten får inneha (Gambetta 1993 s. 1-2). Som politisk aktör beskrivs Maffian och Cosa Nostra på följande vis utifrån människor som är anslutna till antimaffia-rörelsen:

Cosa Nostra has its own political strategy. The occupation and government of territory in competition with the legitimate authorities, the possession of considerable financial resources, the availability of a clandestine and well-equipped army, a programme of limitless expansion, all these characteristics make of an organization which moves according to a logic of power and utility without any rules except those of its own protection and its own development. The political strategy of Cosa Nostra is not borrowed from others but imposed on others by corruption and violence (Jamieson 2000 s. 55).

Nuförtiden är ledare inom Cosa Nostra redo att muta politiker i syfte att få vad än de önskar, och monetära belöningar kompenserar sporadiskt för försvagandet av subkulturella värderingar. Nya attityder inom organisationen har uppvisats och italienaren Di Maggio, en gammal mafiosi i södra Italien, sade att "We obviously give votes to politicians of our choice and after making an agreement with them, but they have to do what we say, otherwise we break their horns" (Paoli 2003 s. 202).

För att Maffian skall kunna fungera som en viktig maktfaktor i det syditalienska samhället, lever mafiosis och många korrumpierade politiker i

symbios med varandra. En politiker som har maffiabeskydd har en stor fördel jämfört med politiker som är utan. I de grövsta fallen skräms de obeskyddade politikerna bort. Om detta inte lyckas så händer det att de mördas (Lappalainen 1993 s. 86). Enligt en artikel från magasinet *Studies in conflict and terrorism* bör man emellertid inte antyda att politikern är offer av förhållandet med mafiosis; han är inte förpliktad att acceptera Cosa Nostras röster, men om han accepterar dem kan han inte vara omedveten om begäran eller de utfärdanden som intresserar hans partners (Jamieson 1998 s. 239).

3.1.2 Kristdemokraterna – Maffians hantlangare

Italiens kristdemokrater (Democrazia Cristiana) är enligt många forskare inom den organiserade brottsligheten maffians favoritpolitiker. Utifrån en relativt färsk uppskattning hade mellan 40-50 procent av de kristdemokratiska parlamentarikerna och runt 40 procent av samtliga valda politiker i västra Sicilien mellan 1950 och 1992 öppet stöd av Cosa Nostra (Paoli 2003 s. 194). Inte mindre än åtta före detta mafiosis, påstod Palermos åklagare under 1990-talet, har anklagat Giulio Andreotti, sjufaldig kristdemokratisk premiärminister och nu vald till livstid som senator i landet, för inblandning och favorisering av Cosa Nostra (Wenworth 1995 s. 6). Vito Ciancimino, en dömd medlem inom Maffian, var en gång kristdemokraternas borgmästare i Palermo. Detta var även, för cirka 20 år sedan, Salvo Lima, Giulio Andreottis sicilianska löjtnant sedan många år tillbaka. 1992 blev Lima mördad av Maffian. Inte för att han var delaktig i antimaffia – rörelsen, utan för att han misslyckades med att leverera vad han hade lovat – frikännandet av flera hundra mafiosis vilka hade ställts inför rätta 1986. Andreotti blev fort misstänkt för inblandning i mordet och blev därför granskad av en antimaffiakommitté (Ibid.).

Även Camorran i Kampanien har under årens lopp visat sig ha ett nära och öppet samarbete med Italiens Kristdemokrater. Italienska polisdomare misstänkte 1993 Antonio Gaya, en annan kristdemokrat och tvåfaldig inrikesminister, för att ha utbytt tjänster med gangstervärldens chefer. Dessa sägs ha blivit ekonomiskt berikade genom kontrakt som var avsedda för rekonstruktion av Kampanien efter en jordbävning 1980 (Anonym författare 1993a s. 48-50).

Maffian ansåg redan under de tidiga åren av kalla kriget att de inte kunde komma överens med den politiska vänstern i Italien. De hade inget gemensamt med kommunisterna och de kunde inte gynna Maffian vare sig ekonomiskt eller maktmässigt. Istället blev många partier inom den politiska högern, däribland Kristdemokraterna, ”maffians representanter” (Schneider 2003 s. 53). Eftersom Kristdemokraterna var det starkaste politiska partiet både lokalt och nationellt, var det naturligt för Cosa Nostra att ge sig i kast med partiets sicilianska representanter (Jamieson 2000 s. 4). I Sicilien byggde och vidhöll Maffian en driftsäker ”valbas” för en allians av högerpartier med Kristdemokraterna i centrum. Det sägs till och med att väljare offentligt kunde se lokala och regionala politiker gå arm i arm med mafiosis. Genom det nära samarbetet kunde Maffian garantera de allierade politiska partierna så kallade ”vänskapliga” röster inom

olika valdistrikt, vilket innebar att människor blev hotade med våld om de inte lade sina röster på något av allianspartierna. Dessa beräknades upp till mellan 75 000 och 100 000 röster (Schneider 2003 s. 52).

Under 1960 och 1970-talet hade Cosa Nostra sina principiella kontakter med de sicilianska nationella ombuden Giovanni Gioia, Giovanni Matta, Attilio Ruffini och Salvo Lima, medan man i Sicilien verkade tillsammans med nyckelfigurerna Vito Ciancimino och kusinerna Ignazio och Nino Salvo, välbärgade affärsmän som bedrev en skatteinkasserande tjänstgöring (Jamieson 2000 s. 4). Alliansen mellan Kristdemokraterna och Maffian var knappast en hemlighet. Vid en betydelsefull och storslagen kristdemokratisk valmanslunch 1948 i Villa Igea, ett hotell i Palermo, satt några av de ledande gestalterna för Kristdemokraterna vid samma bord som några under denna epoks mäktigaste maffiamän – Don Caló och Giuseppe Genco Russo, dåvarande boss över staden Mussomeli (Dickie 2004 s. 251).

Det nära samarbetet med Maffian gynnade Kristdemokraterna i Italien på många sätt, både ekonomiskt och maktstrukturellt. Emellertid brukar de flesta brottsyndikat och dess anhängare förr eller senare råka ut för bakslag. Så sent som november 2000 blev den forne kristdemokratiska senatorm, Palermos vice borgmästare och kommissionär Vincenzo Inzerillo dömd till nio års fängelse för att ha varit medlem av maffiafamiljen Brancaccio Palermitan cosca (Paoli 2003 s. 194). Det största bakslaget för Maffian och dess allierade kom drastiskt under 1990-talet och uppmärksammades i vad som kom att kallas ”Clean hands investigation”.

3.1.3 ”Clean hands investigation” och 90-talets korruptionsskandaler

I vad som kom att kallas *Clean hands investigation*, inledd av Milanos åklagarkontor 1992, kom det till allmän kännedom att hemliga konventioner mellan politiker, civila tjänare och entreprenörer var omfattande inom hela Italien (Paoli 2003 s. 174). Innan 1992 hade Italien varken haft en öppen ekonomi eller ett fullständigt öppet politiskt system (Anonym författare 2001a s. 17). Den utlösande faktorn för hela utredningen var när en politiker för socialistpartiet i Milano påträffades med att försöka spola ner mutor bestående av 30 miljoner lire i toaletten. Utredningen spred sig fortlöpande vidare till andra partier och städer i landet, samtidigt som utredare avslöjade ett impregnerat mutsystem som anknöt affärsliv, administration och politik (Dickie 2004 s. 412). I slutet av 1993 gjordes en förundersökning mot en tredjedel av Italiens parlamentariker, då de var misstänkta för korruption, och de största regerande partierna Kristdemokraterna (DC) och Socialistpartiet hade upphört att existera. Italienarna kunde nu genom sina tv-apparater beskåda en nationell revolution i landet (*Ibid.*).

Alla försök att försvara värdigheten hos det Italienska politiska systemet under de korruptionsdrabbade åren vore rent statistiskt skrattretande. I februari 1994, två år efter den första politiska korruptionsarresten, hade 2993 arrester utfärdats, 6059 personer var under förundersökning inklusive 873 affärsmän, 1978 lokala

administratörer och 438 parlamentariker av vilka fyra var forna premiärministrar. Tio misstänkta hade begått självmord. Enbart under den lagstiftande perioden mellan 1992-94, då man bland annat gav myndigheter större befogenheter att avlyssna människor som ansågs vara involverade i maffiaverksamhet och höjde straffen på kidnappning och pengatvätt (Jamieson 1998 s. 237), hade där blivit 851 anhängningar från de lagstiftande om att få fortsätta förundersökningar mot sittande medlemmar av parlamentet plus 11 nuvarande eller före detta ministrar i regeringen (Jamieson 2000 s. 62).

Då domare Giovanni Falcone, enligt många den man som har spelat den mest avgörande rollen i striden mot Maffian, dog i ett sprängdåd tillsammans med sin fru och två livvakter, kom den reaktion från italiens dåvarande regering som är en av de mest drastiska reaktionerna sedan kriget mot Maffian inleddes i början av 90-talet. Med politikern Giuliano Amato i spetsen sände regeringen över 7000 soldater till Sicilien. Enligt Amato var syftet inte enbart att assistera polisen, man ville även övertyga sicilianerna om att de inte hade lämnats ensamma med Maffian som bödlar (Anonym författare 1993b s. 21-24).

Mafiosis kontrollerade förr inte enbart lokala administrationer utan även statligt ägda företag och kooperativ, vilka bedrev verksamhet inom en mängd ekonomiska sektorer. Under 1950-talet ledde medlemmar inom maffiaorganisationerna reklamationsfirmor, hälsoförsäkringsservice inom jordbrukssektorn och Ente Riforma Agraria Siciliana, den organisation som styrde implementeringen av en storjordbruksreform som delade upp stor lantegendom på Sicilien (Paoli 2003 s. 190-191). För de tjänster Maffian erbjöd involverade politiker fick de i utbyte olika former av förmåner, både för eget bruk och för sina klienter. Dessa förmåner kunde bland annat bestå av godkännande för vapenlicens eller ett byggnadstillstånd, korrigerig av en polisrapport, förflyttning av en alltför skicklig statstjänsteman och, sist men inte minst, beskydd från rättsliga undersökningar (*Ibid.*).

3.1.4 Berlusconis påstådda delaktighet inom maffiarörelsen

Silvio Berlusconi – god för 10,3 miljarder dollar och italiens premiärminister som fick i uppgift när han tillträdde sin ledarroll att få bukt med den korruption som hade präglat landet under en lång tid - är en man som har skapat många tidningsrubriker, framför allt i Italien, men även internationellt. Hans företag har använt sig av pengar från källor som inte går att spåra, och han har även bemött ett flertal anklagelser för samröre med Maffian (Anonym författare 2001b s. 23-27). Därutöver har Berlusconi varit misstänkt för att ha investerat och tvättat Cosa Nostras pengar i början av sin karriär. Han skall även ha hyrt en så kallad ”man of honour” för att skydda sina barn (Paoli 2003 s. 212).

Antonio Giuffré, känd som ’Manuzza’ (’Little hand’), en ledargestalt inom Cosa Nostra, arresterades den 16 april 2002. Efter att ha insett att en utväg för att slippa långa fängelsestraff för de brott han hade begått var att kungöra Cosa Nostras verksamhet, framförde han anklagelser mot Silvio Berlusconi. Han påstod att Cosa Nostra hade haft direktkontakt med representanter för Berlusconi 1993,

och att det hade försiggått en allians mellan Maffian och hans parti Forza Italia (Dickie 2004 s. 434). Cosa Nostra hade under 1990-talets uppmärksammade korruptionshärvor insett att man behövde nya politiska kontakter för att organisationen skulle överleva, och Forza Italia blev därför ett nytt mål för Maffian. Det finns idag flera indikationer på att mafiosis, även kallade 'Men of honour', sedan 1994 har befallt sitt folk till att rösta på kandidater inom Forza Italia i syfte att tillgodogöra sina illegala intressen (*Ibid.*).

Även om misstankarna mot Silvio Berlusconi och Forza Italia har varit många under 1990-talet, finns det inga konkreta bevis som binder samman varken Berlusconi eller andra politiker inom Forza Italia med Maffian och Cosa Nostra. Emellertid har misstankarna varit så starka under årens lopp att tre prominenta medlemmar inom Forza Italia i Sicilien sattes under hårdgranskning under 90-talets senare år: advokaten Francesco Musotto, arresterad i november 1995, tvingad att avsäga sin post som president över Palermoprovinsen och blev omedelbart omvald efter att ha blivit frikänd i april 1998, det nationella Forza Italia-ombudet Marcello Deell'Utri, vars rättsliga behandling för maskopi med Maffian började i november 1997 och har sedan dess fortsatt, samt ett annat nationellt ombud, Gaspare Giudice, som Palermos åklagare beskriver som "organisk" med Cosa Nostra och vars rättegång startade i juni 1999 (Jamieson 2000 s. 215).

Silvio Berlusconi har ännu inte kunnat åtalas för samröre med Maffian. Emellertid har han ett brottsregister som utifrån demokratiska aspekter kan ses som skrämmande. I skrivande stund (daterat 05-12-30) kan man på Dagens nyheters hemsida läsa att Berlusconi hotas av ännu en muträttegång, då han skall ha överfört minst 600.000 dollar via konton i Schweiz till en brittisk advokat för att han skulle vittna falskt i en rättegång 1997 (<http://www.dn.se/>). Denna typ av brottslighet symboliserar maffians kriminella verksamhet väl, och eftersom Berlusconi har avsuttit fängelsestraff för bland annat korruption och skattefusk, samt att det än idag finns brott han är misstänkt för vilka fortfarande bearbetas av rättsliga instanser (Anonym författare 2001b s. 23-27) – finns det mycket som tyder på att hans påstådda relation till Maffian kanske inte helt och hållet är tagen ur tomma intet.

3.2 Kriget mot staten och rättssystemet

3.2.1 Mord

Maffians kanske mest uppseendeväckande och tveklöst mest brutala metod är mord. Mord förekommer både inom och emellan maffiafamiljer, men de för uppsatsen intressanta morderna är de på statens representanter i form av domare, åklagare, polismän etc. I denna del av kapitlet tar vi upp ett antal uppmärksammade mord på statliga representanter för att ge empiriskt material till analysen i nästföljande kapitel genom att måla upp en bild av maffian som hot mot rättssystemet och därmed demokratin.

Inledningsvis vill vi dock tala lite allmänt om maffirelaterade mord och i vilken omfattning detta yttersta brott används.

Via siffror över mordantal i Italien kan vi styrka påståendet att mord är en för maffian i stor utsträckning använd metod. Under perioden 1991 till 1997 mördades 8200 personer i Italien. 2144 av dessa mord var maffiarelaterade, det vill säga 26 procent, eller drygt en fjärdedel (Jamieson 2000 s. 82). Av de 2144 maffiarelaterade morderna utfördes nästan 40 procent på Sicilien (Ibid.).

Som en sista sifferexercis väljer vi att med något grovhuggna siffror räkna ut antalet mord dividerat per 1000 invånare på Sicilien år 1991 och jämföra med övriga Italien samma år. På Sicilien utfördes 481 mord år 1991 och fördelat på befolkningsantalet 5 miljoner (<http://worldatlas.com>) blir detta 0,0962 mord per tusen invånare. I övriga Italien mördades 1435 personer vilket räknat på befolkningsantalet 52,7 miljoner ((57,7 miljoner minus Siciliens fem miljoner invånare) <http://www.theodora.com>) innebär 0,0272 mord per tusen invånare. Med ovanstående siffror vill vi påvisa den stora skillnaden i mordantal mellan Sicilien, maffians primära hemvist, och övriga Italien.

Maffian skyr inga medel för att skydda sin verksamhet från utomstående. En mängd statliga representanter vars uppgift har varit att bekämpa maffian har kallblodigt mördats. Detta eftersom staten är beroende av effektiva och kunniga individer. Kan maffian röja undan dessa har de en fördel gentemot staten, resoneras det i litteraturen (Hess 1996 s. 203).

Nedan följer korta redogörelser för morderna på tre mycket kända statliga representanter på Sicilien. Vi vill med detta dels ge en viss inblick i maffians hänsynslösa metoder, samt poängtera att maffians skickligaste bekämpare, men även dess knähundar, aldrig är säkra ifrån det våld maffian brukar.

3.2.2 Mordet på Giovanni Falcone

Domare Giovanni Falcone, allmänt ansedd som Siciliens ledande maffiabekämpare under sina 15 år på Sicilien (Fentress 2000 s. 14), är vida omnämnd i det material vi använt oss av. Falcones tankar och tillvägagångssätt har starkt präglat bekämpandet av maffian under 1980-talet och framåt.

Falcones största triumf under sina 15 år i yrket är i mångt och mycket resultatet av en man, Tommaso Buscetta. Som mafioso sedan 40-talet var Buscetta i grunden idealist och trodde på maffians relativa godhet. En serie händelser under de tidiga åren under 1980-talet fick Buscetta att reagera kraftfullt mot maffians grymhet och vill hämnas Cosa Nostra som mördat hans söner (Webster 2004 s. 156).

Mafioso som vänt sig till staten och velat berätta om Cosa Nostra hade varit tämligen sällsynt, och de vittnesmål man fått in inte varit av någon större juridisk betydelse. Dessutom blev de flesta uppgiftslämnare mördade ganska omgående (Webster 2004 s. 155). Buscetta skulle på egen hand göra *pentitismo*, bekännelser, till ett gångbart alternativ för mafioso som lämnat det livet bakom sig och ville hjälpa rättssystemet, samt få hjälp med säkerheten under statens beskydd. Buscetta vände sig till domare Giovanni Falcone, och förhören dem emellan låg till stor del grund för maxiprocessen, i vilken 475 personer åtalades för maffiarelaterade brott. 344 personer fälldes i denna legendariska rättegång (Webster 2004 s. 158).

Giovanni Falcone delade det öde som så många andra profilstarka bekämpare av maffian gått till mötes. Han mördades tillsammans med sin fru och livvakter i en bilfärd mellan Palermo och stadens flygplats. På en motorvägsbro hade stora sprängladdningar placerats ut som fjärrutlöstes och av bilen Falcone och hans närmsta färdats i återstod bara skrot (Webster 2004 s. 162). Enligt litteraturen utfördes mordet av mafiosis på order av Salvatore Riina (Webster 2004 s. 162), en av Cosa Nostras genom tiderna värst brottsbelastade och mäktiga ledare - bossarnas boss (Gambetta 1993 s. 257). Falcones vän och kollega Paolo Borsellino, som också var inblandad i maxiprocessen samt arbetet som ledde upp till detta, sprängdes även han till döds endast två månader efter Falcones död (Webster 2004 s. 163).

3.2.3 Mordet på Pio La Torre

Sicilianaren Pio La Torre, ursprungligen från Palermotrakten, var en högt respekterad ledamot i kommunistpartiet (Lappalainen 1993 s. 15), ett parti som i övrigt inte åtnjöt något större förtroende i Italien (Hess 1996 s. 202). La Torre såg tidigt de stora problemen maffian orsakade på Sicilien och utarbetade ett lagförslag som var specifikt riktat mot att befrämja bekämpandet av maffian (Lappalainen 1993 s. 16). Lagförslaget antogs till en början inte. Som en av anledningarna ges kommunistpartiets brist på förtroende (Hess 1996 s. 201). La Torre lyckades dock under sin livstid med en sak som blivit central för

antimaffiarörelsen i Italien. Han var involverad i att få general Carlo Alberto Dalla Chiesa utnämnd till antimaffiaprefekt i Palermo (Lappalainen 1993 s. 16).

Mordet på Pio La Torre utfördes den 30 april 1982, ett drygt halvår efter att La Torre återvänt till Sicilien. Han blev tillsammans med sin chaufför ihjälskjutet i sin bil. (*Ibid.*). Trots att ingen har vittnat om mordet, råder det inga tvivel i litteraturen att mordet utfördes av maffian.

Pio La Torres största egentliga framgång i antimaffiarörelsen tillkom postumt. Efter att Dalla Chiesa, antimaffiaprefekten, mördats på Sicilien, hundra dagar efter att han tillsatts (Webster 2004 s. 150), antogs La Torres lagförslag som underlättade maffiabekämpning. Kanske var detta ett resultat av den enorma folkopinionen som gjort sig hörd efter mordet på La Torre och Dalla Chiesa (Hess 1996 s. 202).

3.2.4 Mordet på Salvo Lima

Att politiker som försöker bekämpa maffian blir måltavlor för desamma hoppas vi nu ha beskrivit tillfredsställande. Men politiker som har haft påstådda kopplingar till Cosa Nostra har inte gått säkra de heller. Kristdemokraten Salvo Lima, partiets starke man på Sicilien, sköts till döds i mars 1992 av två motorcykelburna mafiosis (Lappalainen 1993 s. 16). Misstagen han hade begått var enligt en del av litteraturen två. Dels hade han påstådda kopplingar till svagare maffiafamiljer, och dels stödde han undantagslöst Giulio Andreotti, Italiens dåvarande premiärminister. Lima kunde garantera röster för kristdemokrater lojala till Andreotti. Maffian ville ta fram andra kandidater från kristdemokraterna på Sicilien (Anonym författare 1993a s. 48-50).

I litteratur som är framtagen långt senare anges som förklaring till mordet maffians besvikelse på kristdemokraterna på Sicilien under början av 90-talet. Maxiprocessen avslutades 1992 och Lima hade inte kunnat påverka utgången av denna. Detta ledde till maffians missnöje och senare mord på Lima (Webster 2004 s. 116, 162).

Det går att konstatera en sak trots de skilda anledningarna till mordet som angetts i litteraturen. Att som politiker liera sig med maffian är ingen garanti för den personliga säkerheten. Alla politiker på Sicilien och i södra Italien kan hamna på tvären för maffians politiska ambitioner och kan därmed bli potentiella måltavlor för Cosa Nostra.

3.2.5 Cadervi Eccellenti

De kriminella handlingar som utförs av mafiosis har av Giovanni Falcone delats in i tre olika nivåer (Webster 2004 s. 28). Den första nivån innefattar de brott maffian gör sina förtjänster med, såsom ekonomisk brottslighet, beskyddarverksamhet och politisk korruption. Brotten som placeras i den andra nivån är våldsbrott inom maffiastrukturen, exempelvis bestraffning eller avrättning av medlemmar inom den egna familjen. Den tredje nivån är våldsbrott

mot de som maffian ser som sina fiender. Inom maffiajargong används uttrycket *cadervi eccellenti* - utsökta lik (Lappalainen 1993 s. 13), vilket uttrycker mord på domare, åklagare eller övriga statligt tillsatta bekämpare av maffian. Vi har i detta kapitel speciellt intresserat oss för den sistnämnda brottsnivån, och nu återstår främst en fråga: Hur många utsökta lik har staplats på hög på Sicilien genom åren? En tillförlitlig siffra har potential att slutgiltigt stärka resonemanget om maffians mord på de statliga representanter de ser som hot. Tyvärr har en sådan exakt siffra gäckat oss, och det blir svårt att ge en tillförlitlig uppgift på hur många statliga representanter som mördats av maffian.

Tomas Lappalainen skriver i kapitlet *Kriget mot staten* att listan på utsökta lik i slutet på 70-talet "började bli lång" (Lappalainen 1993 s. 13), vilket inte är ett särskilt exakt uttryck. Däremot gås 17 mord på statliga representanter igenom under de nästföljande sidorna. Alla dessa mord har skett på 80-talet, vilket åtminstone ger oss en fingervisning om omfattningen.

En av anledningarna till maffians ökade våld mot statliga tjänstemän under 80- och 90-talen kan vara att staten nu är ett större hot mot maffian än förr. Alltsedan maxiprocessen har staten kommit ifatt maffian och lyckats arresteras mafiosis i långt större utsträckning än tidigare. Detta till stor del tack vare *pentitismo* (Hess 1996 s. 203).

3.2.6 Problem sprunget ur den sicilianska kulturen – omertá

Henner Hess för i sin bok *Mafia & Mafiosi* fram ett resonemang om siciliansk kultur som problematisk för statliga institutioner. Vi finner detta resonemang relevant för uppsatsen, och ämnar att mycket kortfattat redogöra för det nedan. Sicilien har genom århundradena varit styrt av utomstående regeringar med tämligen svagt inflytande på ön. Detta har enligt Hess resulterat i misstro och fientlig inställning bland sicilianerna mot statsapparaten och statliga institutioner (Hess 1996 s. 16).

Denna inställning har ett speciellt uttryck, *omertá*, vars innebörd är "tystnad inför staten". Två för rättssystemet mycket olyckliga faktorer är resultat av *omertá*. Dels anses rättvisa bäst skipas privat, utan utomstående inblandning, och dels är samarbete med staten i rättsfrågor, exempelvis med vittnesmål mycket nedvärderat (Lappalainen 1993 s. 128-129). *Omertá* är viktigt för maffian. Dels exercerar maffian *omertá* själva, och dels underlättar den avsevärt för utövandet av maffians verksamheter. *Omertá* ger maffian ytterligare ett vapen mot rättssystemet. Maffian skrämmer inte bara vittnen till tystnad, en del av anledningen till motviljan mot vittnesmål mot maffian är alltså sprungna ur den sicilianska kulturen (Hess 1996 s. 109).

3.2.7 Urholkat rättssystem som resultat av maffians verksamhet

Omertá är inte den enda anledningen till vittnestystnad i maffiarättegångar. Många mäktiga mafiosis har under stundom varit häktade, men merparten har efter en tid släppts på grund av bristande bevisning som följd av tystade vittnen. Detta till följd av mafiosons personliga makt gentemot allmänheten som en av ärans män (Hess 1996 s. 53).

Den ovannämnda problematiken är dock långt ifrån det enda som försvagar rättssystemet i kampen mot maffian. Cosa Nostra för ett mer eller mindre öppet krig mot statsapparaten och dess representanter.

Våldet maffian brukar mot staten är ett medel för att skydda sin verksamhet, inte ett mål i sig (Gambetta 1993 s. 2). Vi kan alltså konstatera att våldet mot statliga representanter inte är ett självändamål, utan ett medel för att säkra sin verksamhet. Vi tror att det är viktigt att se maffians våld mot staten som en affärsverksamhet, hur brutal den än är, för att förstå den. Oavsett hur ideologisk Maffian framställer sig, är det enbart ekonomiska vinstintressen som ligger bakom deras handlingar.

De mord maffian utfört på representanter för rättssystemet ger biverkningar för rättssystemet på ett flertal sätt. Först och främst undanröjer maffian skickliga motståndare, såsom Giovanni Falcone och Paolo Borsellino vilka varit oerhört inflytelserika antimaffiprofiler. Dessutom bör det försvåra rekryteringen av nya profilstarka människor i kampen mot maffian eftersom det med jobbet tillkommer ett dödshot man borde ta på fullaste allvar. För att anknyta till detta resonemang kan vi nämna att över en fjärdedel av de statliga livvakterna i tjänst på Sicilien 1992 ansökte om förflyttning efter mordet på Borsellino eftersom man var rädda att stryka med i maffians nästa attentat (Jamieson 2000 s. 77).

4 SLUTDISKUSSION

4.1 Politiken och den överväldigande korruptionen

Som vi hittills har sett har korruption och ett omfattande samarbete mellan Maffian och italienska politiker präglat Italien under många år. Att Maffian (i synnerhet Cosa Nostra och familjer inom 'Ndranghetan) ser sig själva som fullfjädrade alternativ till den statliga makten (Paoli 2003 s. 163), har gjort att landets demokrati har ställts inför skarpa hot vilket har alstrat förödelse för det italienska samhället. När kriminella grupper konkurrerar mot den statliga suveräniteten och dess våldsmonopol sätts demokratin i fara. Möjligheter som står till buds för staten att förhindra denna utveckling bland nationella och internationella brottsyndikat består av krig, stark polis, korruption, propaganda eller liknande (Lindberg i Hydén 1998 s. 280). Om staten inte fullt ut klarar av att leva upp till denna roll, vilket till mångt och mycket är och har varit fallet i södra Italien, sätts demokratin i fara (*Ibid.*).

I alla demokratier är gränsen mellan att hålla kontakt med väljarna (en bra sak) och att köpa deras röster (en dålig sak) diffus. Anslag riktade mot intressegrupper, mer pengar för sjukvården och ett uppskov för en oanvändbar militärbas anses vara beklagansvärt, men inte alltför chockerande för det politiska spelet i Italien. Dessa anslag är mutor, och dessa mutor kan vara värda att betala om de möjliggör politiska bedrifter (Anonym författare 1992 s. 14-16). I ett korrupt samhälle finns risken att fattigdomen blir permanent eftersom det gör de rika ännu rikare och de fattiga allt fattigare. Korruptionens största skadeverkan ligger i att den hämmar den ekonomiska tillväxten och utvecklingen av en fungerande rättsstat och demokrati (<http://www.sida.se>). Idag klassas 7,5 miljoner människor i Italien som fattiga. Många har en så kärv ekonomisk vardag att minsta sak spräcker budgeten (Regen 2005. "7,5 miljoner fattiga i Italien". *Sydsvenska Dagbladet* 28 november 2005). Även om detta har sin bakomliggande förklaring i ett flertal faktorer, spelar den utbredda korruptionen dock en stor roll för den samhälleliga levnadsstandarden bland människorna i landet.

Anna Bolin hävdar i antologin *Demokratisering i tredje världen* att man inte kan sätta likhetstecken mellan politiskt våld/korruption och instabil demokrati, men att det inte är ovanligt att utbrett politiskt våld och korruption i ett längre perspektiv orsakar instabilitet i det demokratiska systemet (Bolin i Hydén 1998 s. 144). I kampen mot Maffian och korruptionen i Italien under 1990-talet satte myndigheterna tillsammans med antimaffiarörelser in åtgärder för att få bukt med landets problem. Som nämndes tidigare gjordes det lagändringar som gav

åklagare tillstånd att avlyssna telefonsamtal där det ansågs ”nödvändigt”, med ett tillhörande ganska luddigt regelverk (Jamieson 2000 s. 43). Enligt Bolin leder det ökade våldet och myndigheternas oförmåga att skydda medborgarna till att sådana konstitutionella rättigheter som t.ex. yttrandefrihet och organisationsfrihet i praktiken inte kan utnyttjas (Bolin i Hydén 1998 s. 144).

Demokratin är den bästa tillgängliga styrelseformen för alla dem som tilltror individen förmågan att i det långa loppet inse vad som är bäst för honom eller henne (Esaiasson i Gilljam & Hermansson 2003 s. 45). Inom demokratin är *folkviljans förverkligande* ett begrepp som ofta sätts i fokus bland forskare. Detta folkintresse skall anses vara förverkligat när de folkvalda representanterna har agerat i enlighet med sin uppfattning om vad som utgör folkets bästa intresse, och när en majoritet av de representerade i efterhand håller med om att så varit fallet (Esaiason i Gilljam & Hermansson 2003 s. 51). I södra Italien har det politiska systemet under många år strävat efter vinning för de politiska partierna, inte för väljarna (Anonym författare 1992 s. 14-16). Detta har till stor del utgjorts av maffiarelaterat samarbete. Att demokratin representanter (politikerna) glömmer sitt huvudmål, dvs. att värna om folkets intressen och behov, för att istället skapa profit för egen del genom att istället värna om Maffians och sina egna intressen, gör att bland annat *majoritetsprincipen* urholkas. Majoritetsprincipen är en norm för kollektivt beslutsfattande, varvid den mening som får flest röster gäller för kollektivets mening (Dahl 1999 s. 151). Politikerna ser i detta fall istället till att minoriteten i samhället (de själva inklusive mafiosis) gynnas av den politik de bedriver, och på så sätt blir demokratin svårt förekommande då majoriteten inte kan styra (Dahl 1999 s. 292). Utifrån klassisk och modern demokratiteori krävs effektiv delaktighet inom beslutsfattanden: Varje medborgare måste ha tillräckliga och lika stora möjligheter att uttrycka önskemål angående slutresultatet (Held 1997 s. 379). Om Maffian får fritt politiskt spelrum kan vi utifrån tidigare erfarenheter i Italien konstatera att detta i så fall blir ouppnåeligt.

Utifrån de undersökningar som har gjorts av Transparency International och som har presenterats i arbetets analysdel kan vi konstatera att korruptionen i Italien har sjunkit markant mellan åren 1995 och 2005. Under denna tidsperiod har den italienska statsmakten kämpat hårt med att få bukt med landets maffiarelaterade problem och reparera den urholkade demokratin. Emellertid har landet långt ifrån tyglat de problem Maffian har fört med sig. Att Italiens nuvarande premiärminister Silvio Berlusconi sedan länge har varit misstänkt och även kommit upp i rätten för samarbete med Maffian och Cosa Nostra, ger påtagligt motvind i seglen för de människor som har engagerat sig i att få bort Maffian från det italienska samhället. Med en ledare som inte verkar visa alltför stor entusiasm när det gäller att få bort Maffian från politiken och samhället i stort, är det svårbedömligt att förutspå hur utfallet kommer att se ut för den framtida italienska demokratin.

4.2 Angreppet på rättssystemet

Det hot maffian utgör mot rättssystemet är mångfacetterat. Till att börja med utgör man en stor belastning för rättssystemet eftersom stora resurser avsatts för att bekämpa maffian. Åtskilliga poliser, åklagare och domare på Sicilien är specialiserade på maffiabekämpning och arbetar enbart med detta. Dessutom har vissa lagändringar avsedda att underlätta antimaffiarörelsen inkräktat på folks personliga integritet (Jamieson 2000 s. 77). Men att maffian belastar rättssystemet är ofrånkomligt givet att det är en kriminell organisation. Det som gör maffian till ett större hot mot rättssystemet och därmed ytterst mot demokratin är dess metoder för att påverka rättsapparaten i syfte att få ett för maffian gynnsamt utfall i dess handhavanden.

De så kallade *cadervi eccellenti* är alla ett angrepp på rättssystemet och i förlängningen demokratin från maffian. Statliga representanter har kallblodigt mördats eftersom deras jobb varit att för statens räkning bekämpa maffian. Detta är mycket bekymmersamt för demokratin av två anledningar. Dels motsätter sig maffian med dessa mord statens monopol för våldsutövande (Gambetta 1993 s. 1-2) och försvagar statens auktoritet. Dels försvagar maffian det rättsliga motståndet emot sig.

I princip kan man säga att maffian konkurrerar med staten i sin primära verksamhet, beskydd. Maffian erbjuder affärsverksamheter och privatpersoner beskydd via sina organisationer och staten tillhandahåller sin typ av beskydd via polisväsendet och rättssystemet i allmänhet. På Sicilien är maffian känd som långt ifrån god, men samtidigt det bättre alternativet gentemot staten (Gambetta 1993 s. 3).

Vår huvudpoäng med samtliga stycken skrivna om mord på statliga representanter och det vacklande rättssystem det medför är att det i förlängningen missgynnar demokratin på basis av det vi talat om i operationaliseringen av begreppet demokrati. Givet konstaterandet att ett väl fungerande rättssystemet är ett viktigt kriterium för en välmående demokrati är maffian ett hot mot demokratin, i synnerhet då man inskränker på det statliga våldsmonopolet.

4.2.1 Statens svar på angreppen – och problem till följd av dessa

Den italienska staten har naturligtvis inte stått handfallen inför hoten maffian utgör mot den. Man har infört nya antimaffiaavdelningar inom polisen (Jamieson 2000 s. 77-78), försökt avpersonalisera antimaffiarörelsen (Lappalainen 1993 s. 24) och tagit fram lagförslag som underlättat bekämpningen av maffian. De lyckade insatserna från statens sida är dock inte de intressanta i sammanhanget. Det vi vill redogöra för är de insatser från staten i sin jakt på maffian som fått negativa sidoeffekter för allmänheten och för demokratin.

1991 anslogs en lagändring av visst intresse för ämnet. Åklagare gavs tillstånd att avlyssna telefonsamtal där det ansågs "nödvändigt", med ett tillhörande ganska luddigt regelverk (Jamieson 2000 s. 43), till skillnad från tidigare då

telefonavlyssning endast tilläts då samtalet involverade personer som ansågs "socialt farliga" (Jamieson 2000 s. 43). Detta kan få följder i form av kränkning av den personliga integriteten för allmänheten, då telefonavlyssningar i värsta fall kan missbrukas och användas felaktigt mot personer.

Efter mordet på Falcone och Borsellini 1992 fick den italienska staten verkligen nog och skickade 7000 soldater till Sicilien i ett till synes desperat försök att säkra ön från totalt kaos (Jamieson 2000 s. 75). Soldaterna fick stora befogenheter såsom att kräva id-handlingar av samtliga personer då man fann skäl för det. Armén kontrollerade mellan 1992-1995 identiteten på över 620.000 sicilianare (Jamieson 2000 s. 77). Återigen måste vi fråga oss frågan om hur statens handlande drabbar allmänheten och påverkar demokratin. Våra farhågor är att staten dels blir alltför närvarande i folks vardagsliv, samt att beslutet att skicka armén till Sicilien i grunden kan betraktas som riskabelt då militär kontroll på många platser i världen lett till militärdiktatur (Bolin i Hydén 1998 s. 144-145). Vi medger naturligtvis att detta resonemang är något långsökt i sammanhanget, men vill ändå poängtera tänkbara utfall en sådan statlig aktion skulle kunna leda till grundat på andra länders erfarenheter.

4.3 Italien och det sociala kapitalet

Ett begrepp som under senare decennier har kommit att kallas *socialt kapital*, anses idag vara en följd av demokratin och dess normer. Finner man ett land, en region eller en stad med god tillgång på socialt kapital, så är sannolikheten hög för att man också finner en någorlunda väl fungerande demokrati, en hög ekonomisk utvecklingsnivå och en låg grad av korruption och annan brottslighet (Rothstein 2003 s. 88).

I Robert D. Putnams komparativa fallstudie av norra och södra Italien, där han vill påvisa hur det sociala kapitalet skiljer sig mellan norr och syd, konstaterar han i sina slutsatser att den kollektiva tilliten är av betydligt mindre slag på Sicilien i jämförelse med exempelvis Milano och Bologna i norr. Putnam har låtit rita upp en karta över Italiens samtliga regioner i sin studie där han mäter traditioner av medborgerlig gemenskap mellan åren 1860-1920. Genom att använda sig av en mätskala med graderna starkast, genomsnittlig och svagast, ser man ett tydligt mönster av att de norra regionerna har en stark medborgerlig gemenskap, de mittersta regionerna genomsnittlig och i söder är den svagast (Putnam 1996 s. 180). Utifrån samma undersökning 1970 visar det sig att index för den medborgerliga gemenskapen inte har förändrats i några större proportioner, och enligt Putnam beror detta på regionala traditioner som har varit fastrotade under en längre tid (Putnam 1996 s. 181).

Utifrån Putnams studie gällande det italienska sociala kapitalet och den empiri vi har lagt fram i detta arbetes analysavsnitt, vilken berör korruption bland politiker och mafiosis, kan man tydligt konstatera att Italien inte är ett land där tillit och kollektivt handlande symboliserar dess samhällsliga vardagsliv. Som har

nämnts tidigare är södra Italien präglad av maffians kriminella verksamhet, vilken har resulterat i korruption och hot mot rättsväsendet. För att återgå till arbetets korruptionsmaterial kan vi för att exemplifiera resonemanget se på 1990-talets korruptionshärvor, där bland annat 2993 arrester hade utfärdats på politiker misstänkta för samröre med Maffian i februari 1994, 6059 personer var under förundersökning inklusive 873 affärsmän, 1978 lokala administratörer och 438 parlamentariker av vilka fyra var forna premiärministrar (Jamieson 1998 s. 237). Putnam menar att denna brist på socialt kapital inte är en effekt av maffians verksamhet i samhället, utan istället grundar sig på regionala traditioner och att dess orsak har sitt ursprung i 1200-talets kungadöme (Putnam 1996 s. 148). Även om vi håller med Putnam i hans teoretiska framställning, menar vi ändå att Maffian och dess släktingar i söder på många sätt har satt käppar i hjulen för samhällsutvecklingen i en demokratisk anda.

I Putnams mätning av medborgerlig gemenskap bland de italienska regionerna är denna gemenskap svagast inom de regioner som är mest utsatta för den, enligt Putnams benämning, ”politiska korruptionens urgamla plågoris” (Putnam 1996 s. 181). I regionerna med bristande medborgaranda är även rättssystemet försvagat just av denna brist (*Ibid.*). Det sägs att det finns en urgammal *misstroendekultur* i Italien och att detta är en av flera orsaker till maffians uppkomst. Diego Gambetta, professor i sociologi vid University of Oxford, poängterar denna grund för maffians makt: ”Misstroendet sipprar igenom samhällets alla skikt, och nyckfullheten i sanktionerna skapar osäkerhet i avtal, stagnation i handel och industri och en allmän tvekan till opersonliga och omfattande former av samarbete” (Putnam 1996 s. 176).

Mellanmänsklig tillit och mellanmänskliga nätverk är grundbultar i det sociala kapitalet. Emellertid kan dessa nätverk få motsatt effekt om man utnyttjar dem på fel sätt. Enligt Bo Rothstein är skälet till detta det så kallade ”Hells Angels – syndromet”, vilket innebär att alla typer av sociala nätverk inte skapar tillit till de flesta andra människor i samhället. Tvärtom kan man argumentera för att många mellanmänskliga nätverk har som sin huvudsakliga funktion att skapa motsatsen, nämligen misstro eller hat mot det omgivande samhället (Rothstein 2003 s. 98). Detta gäller många kriminella organisationer och – i synnerhet – Maffian. Ett samhälle som domineras av denna typ av frivilliga sociala nätverk (i synnerhet det syditalienska samhället) har inte något stort socialt kapital (*Ibid.*).

5 Referenser

Tryckta källor

1992. "All roads lead to Rome", *The Economist*, volym 323 s. 14-16.
- 1993a. "Italy: The politics of crime", *The Economist*, volym 327 s. 48-50.
- 1993b. "The Sicilian Mafia : a state within the state", *The economist*, volym 327 s. 21-24.
- 2001a. "Survey: The missing ingredients", *The Economist*, s. 17.
- 2001b. "An Italian story", *The Economist*, volym 359 s. 23-27.
- Bjereld, Ulf – Demker, Marie – Hinnfors, Jonas, 2002. *Varför vetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Blok, Anton, 1974. *The Mafia of a Sicilian village, 1860-1960 : a study of violent peasant entrepreneurs*. Oxford: Blackwell, cop.
- Boetius, Maria- Pia, 2001. "Berlusconi – Mannen som köpte demokratin". *Dagens ETC* 7 december 2001.
- Dickie, John, 2004. *Cosa Nostra : a history of the Sicilian Mafia*. London: Hodder & Stoughton.
- Edwards, Michael, 2004. *Civil Society*. Cambridge: Polity Press.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 2: a uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Fentress, James, 2000. *Rebels & Mafiosi*. Ithaca: Cornell University Press.
- Gambetta, Diego, 1993. *The Sicilian Mafia: the business of private protection*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Gilljam, Mikael – Hermansson, Jörgen, 2003. *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber AB.

- Harder, Thomas, 1990. *Maffiaens maend*. Viborg: Schonberg.
- Held, David, 1997. *Demokratimodeller: Från klassisk demokrati till demokratisk autonomi*. Bokförlaget Daidalos AB: Göteborg.
- Hess, Henner, 1998. *Mafia and mafiosi : origin, power, and myth*. New York: New York University Press; London: Hurst.
- Hottelet, Richard C, 2001. "Moving in on the Mafia", *Christian Science Monitor*, volym 93 s. 11.
- Hydén, Göran (Red.), 1998. *Demokratisering i tredje världen*. Lund: Studentlitteratur.
- Jamieson, Alison, 1998. "Antimafia efforts in Italy, 1992-1997". *Studies in conflict and terrorism*, volym 21 s. 233-261.
- Jamieson, Alison, 2000. *The antimafia: Italy's fight against organized crime*. Basingstoke: Macmillan.
- Koetzle, William – Sandholtz, Wayne, 2000. "Accounting for corruption: Economic structure, democracy, and trade". *International Studies Quarterly*, volym 44 s. 31-51.
- Lappalainen, Tomas, 1999. *Maffia*. Stockholm: Fischer.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Paoli, Letizia, 2003. *Mafia brotherhoods: organized crime, Italian style*. New York: Oxford university press.
- Putnam, Robert D, 1996. *Den fungerande demokratin*. Stockholm: SNS Förlag.
- Regen, Cecilia, 2005. "7,5 miljoner fattiga i Italien". *Sydsvenska Dagbladet* 28 november 2005.
- Robb, Peter, 1998. *Midnight in Sicily*. London: Harvill.
- Rothstein, Bo, 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.
- Schneider, Jane C – Schneider, Peter T, 2003. *Reversible destiny: mafia, antimafia, and the struggle for Palermo*. Berkeley: University of California press.

- Seindal, René, 1998. *Mafia: money and politics in Sicily 1950-1997*. Copenhagen: Museum Tusulanum press.
- Sifakis, Carl, 1987. *The Mafia Encyclopedia: From Accardo to Zwillman*. 2:a uppl. New York: Checkmark Books.
- Tidningarnas telegrambyrå, 2005. "Utpressning sprider sig i skolor." *Sydsvenska Dagbladet* 28 november 2005.
- Walston, James, 1988. *The Mafia and clientelism : roads to Rome in post-war Calabria*. London: Routledge.
- Webster, Maud, 2004. *Maffians värld: historien om Cosa Nostra*. Lund: Historiska media.
- Wenworth, Richard L, 1995. "Italy reads ex-Premier's lips following alleged mafia kiss", *Christian Science Monitor*, volym 87 s. 6.
- White, Charles A, 1993. "Organized corruption", *Canada & the World*, volym 58 s. 8-10.
- s. 344 i Marklund, Karin- Engström, Christer, (red), *Nationalencyklopedin*. Höganäs: Bra böcker.

Internetkällor

- FN:s informationskontor för Västeuropa (RUNIC): informationsavdelning för ekonomisk och social utveckling.
<http://www.runic-europe.org> Besökt den 3 januari 2006.
- Korruptionsmätning gjord av Transparency International 1995 respektive 2005.
<http://www.transparency.org> Nedladdat den 7 december 2005.
- Nationalencyklopedins Internetjänst, NE.se
<http://www.ne.se> Besökt den 2 januari 2006.
- Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (SIDA)
<http://www.sida.se> Besökt den 4 januari 2006.
- Tidningarnas telegrambyrå, 2005. "Ny mututredning mot Berlusconi." *Dagens Nyheter* 29 december 2005.
<http://www.dn.se> Besökt den 1 januari 2006.

World Atlas of Maps and Geograpy Facts and Figures
<http://worldatlas.com> Besökt den 11 december 2005.

Countries of the World
<http://www.theodora.com> Besökt den 9 december 2005.

6 Bilagor

6.1 Geografisk karta över italiens samtliga regioner

